

CZIFFRA GYÖRGY 100

I.

„VÉLEMÉNYEM SZERINT MINDEN ALAPFOKON TANÍTÓ PEDAGÓGUS MISSZIÓT TELJESÍT.”

CZIFFRA GYÖRGY MESTERKURZUSA A KESZTHELYI FESTETICS KASTÉLYBAN

1986 nyarán a Nemzetközi Helikon Fesztivál rendezvény sorozatának záró eseménye Cziffra György mesterkurzusa volt. Hallgatói 12 országból érkeztek, volt közöttük jó néhány 13-15 éves gyerek is. Chopin etűdök, Polonéz Fantázia, Bécsi Karnevál, stb. – és nem is játszották rosszul ezeket a nagy műveket.

Válogatás nélkül mindenki aktív résztvevője volt a kurzusnak, és Cziffra már az első két napon mind a 21 zongoristát meghallgatta és tanította. Az órát az előadók magnóra vették. Cziffra György munkabírása mindenkit bámulatba ejtett. Terembe lépése után percek alatt koncentráldott körülötte a levegő és a hetedik tanítási órában is — a munkától nem elfáradva, hanem inkább felforrósodva — „robbantotta” a passzív, élménytelen játékot. Minden kérését bemutatta, tanítványait nem csak megfigyelőként hallgatta. Szavakkal keveset mondott, a zene gesztusait kérte számon érzékletesen, elementárisan és egyszerűen. Elragadtatással hallgatta a fiatalokat, gyönyörködött játékukban, és ha valami meggyőzően szólalt meg, zavartalan együtt figyeléssel hagyta kibontakozni a zenét. Többször hangzott el dicsérete: „köszönöm, gyönyörű”. Életkortól függetlenül alkotó emberként kezelte azt, aki a zongoránál ült.

Tanítását hallva döbrentünk rá arra, hogy legszilárdabb alapelve, követelménye a zenei forma, a nagy zenei összefüggések megteremtése. Néhány gyakran elhangzott előadói kérését érdemes szó szerint idézni.

...”Az apró részletek, dekoratív elemek, a kistechnikára való figyelés ne forgácsolja szét a formát, mégis hagyjunk időt a deklamált beszédre. A nagy egységek egybeépítése előtt le kell lazulni, betartani a „féktávolságot”, hogy ne rohanjanak egymásba a gondolatok. Ha ezeken a helyeken a feszültség nem oldódik, az előadás merev. Az éneklő motívumokat ne játsszuk félénken, a hang soha ne legyen közönyös, de semmi sem szólhat „hisztérikusan.” Először mindent „belül” hallani, és csak aztán játszani. Az akkordokat ne szárazon, mereven, „pofon csapva” a zongorát, a futamok tetején csillogjon a fény, a változások hullámfolyamatai soha ne álljanak le, és így tovább”

(Félreértés ne essék, természetes, hogy gondolatait a hallgatott, éppen megszólaló romantikus darabra vonatkoztatta, miután elsősorban ez a stílus volt mindenki műsorán.)

A kastély dísztermében a három esti záró hangversenyen — telt ház előtt — a kurzus minden résztvevője szerepelt. Cziffra a szereplőket koncert előtt minden nap meghallgatta, volt olyan tanítványa, akit kétszer is. Erőt, időt nem kímélve segítette elő, hogy a hangversenyek sikeresek legyenek. (A kurzus időtartama alatt mindenki átlagosan 6 alkalommal kapott órát.)

A mesterkurzus hallgatása számtalan gondolatot indított el bennem. Cziffra György a kérdéseimre készségesen válaszolt. Néhányat szeretnék ebből felidézni.

- A megszokott gyakorlat szerint egy-egy mesterkurzus szereplőinek aktív szereplésére nem mindig kerülhet sor. Részben időhiány, részben hiányos szakmai felkészültség miatt. Most, a zárókoncert után Önnek mi a véleménye, érdemes volt-e minden jelentkezőt meghallgatni?

- Én eddig ezt az egyetlen mesterkurzust tartottam, és gondolkodás nélkül hallgattam meg a jelentkezőket. Sohasem ítélek meg a nekem játszó fiatal művész kolléga legelső produkciójának értéke fölött. Rengeteg dolog akadályozhat meg egy fiatalot abban, hogy egy darab előadásában teljes képet kaphassunk jelenlegi tudásáról. A csaknem mindig bénító szorongással együtt járó félelem, mely fakadhat a felkészültség hiányából, vagy fizikai, lelki gátlásból, az idegen zongora túl nehéz, vagy túl könnyű járásából, egyaránt csökkentheti produkciójának értékét, sőt ezek a tényezők akadályozhatják a későbbiek folyamán előadói képességeinek kibontakozását is. Igazán megítélni a jelentkező képességeit csak akkor lehet, amikor elkezdünk vele dolgozni a bemutatni kívánt darabon. Csakis a darab részeinek, a hibák javításának többszöri ismétlése után kapjuk meg azt az igazi képet, aminek alapján valaki képességeit, felkészültségét meg lehet ítélni. Ezért nem tudom eléggé hangsúlyozni, hogy soha ne ítélezzünk véglegesen egy fiatal művészjelölt képességeiről első bemutatkozásának esetleges negatív eredménye után.

Fotó: papageno.hu (Cziffra György fiát, ifj. Cziffra Györgyöt tanítja)

- Ön nem tartotta túl korainak 13-14 éves gyerekek részvételét ezen a kurzuson?

- Nem a fiatal művészjelölt életkora határozza meg azt, hogy meghallgassuk-e, foglalkozunk-e vele. A tehetség nyoma — ha van — megtalálható már a legzsengőbb, 4-5 éves életkorban is. Ilyenkor csak a tudás hiányos, mert a tanulás, vagy ha úgy tetszik, a képzés még nem elégséges.

- *A jelenlegi magyarországi zenetanítás fokozottan érdeklődik az improvizáció iránt. Véleménye szerint lehet-e ezt tanítani? Hasznosnak tartaná-e, ha a növendékek szervezett formában tanulnának improvizálni?*

- Ennek a hangszeres manualitás fejlődésében is abszolút fontosságot tulajdonítok. Ha egy teljesen kezdő fiatal — kellő bátorítással, mellé ülve, eleinte akár csak pár hangot megadva — rászoktatunk e hangok saját, tetszés szerinti folytatására, nemcsak fantáziájának fejlődését segítjük elő, de kezének mozgását, ügyességét is. Egyáltalán nem kötöm a kotta olvasás tudásához ezt a tevékenységet. Egy kezdő, ha már egy kicsit is megbarátkozott a klaviatúrával, akár autodidakta alapon játékos szórakozásként minden nap bizonyos időt eltöltve ezzel a rendkívül gyors gondolkodást igénylő és kézmozgást fejlesztő elfoglaltsággal, óriási előnyben van. En, beleértve a legifjabb korosztályt is, hangsúlyozom az improvizálgatás fontosságát. De valójában kötelező napi gyakorlatként is állandósítanám, vagy akár, mint tantárgyat is, kötelezővé tenném.

- *Véleményem szerint minden alapfokon tanító pedagógus missziót teljesít. Mindig az elsődleges képzés adja meg a kezdő számára döntően azt a hangszerkezelői biztonságot, ami a darabok tanulását technikailag nemcsak megkönnyíti, hanem éppen a mozdulatok biztonsága eredményeként megértésüket is gyorsabbá teheti.*

- *Egyre nagyobb csodálattal figyeltük munkáját (gondolom, a kurzus végén nagyon fáradt..).*
- *Átadni, tovább adni másoknak mindazt, ami bennünk évtizedek folyamán megérlelődött és kialakult, csakis teljes tűzzel, tehát a legnagyobb meggyőződéssel lehet. Nem elég, ha csak az a célunk, hogy pusztán szavakban adva adjuk magyarázatát mindannak, amit a zeneművek magukba rejtenek. Feltétlenül szükséges, hogy fiatal kollegáinknak a szavakkal megvilágított dolgokat képesek legyünk a magunk hangszeres demonstrációjával be is bizonyítani. Tudom, mindez fárasztó, de hát istenem, vállalunk kell mindazt a fáradságot, ami az értékek kibányászásával jár.*

- *Valamennyiünk nevében köszönöm a beszélgetést.*

Ábrahám Mariann

II.

A Cziffra György-emlékv keretében az MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet a Cziffra Fesztivállal közös együttműködésben és Balázs János zongoraművész művészeti vezetésével immár második alkalommal rendezte meg a Cziffra György munkásságát feldolgozó műhelytalálkozót 2021. március 22-én, a járványügyi helyzetre való tekintettel ezúttal online formában. Az előadók Cziffra György sajtóját és pályatársait járták körbe, céljuk pedig elsősorban az volt, hogy elindítsák a művész korszerű életrajzi kutatását és zongoraművészi fogadtatásának feltárását, valamint megrajzolják az emigráns magyar zenészek történetét. Az előadások utólag is visszanezhetők az MMA MMKI YouTube-csatornáján, Cziffra Fesztivál honlapján, sőt az előadásokat a Parlando külön is bemutatja:

[„A zongorista és az újságíró” Cziffra György emlékezete - online műhelytalálkozó - YouTube \(4:20:40\)](#)

A megjelenteket **Kocsis Miklós**, az MMA MMKI igazgatója köszöntötte

A nézőket **Kocsis Miklós**, az MMA MMKI igazgatója köszöntötte, aki kiemelte, az MMA MMKI megalakulásakor az egyik céljuk az volt, hogy olyan magyar művészszeniket is igyekezzenek megmutatni a közönségnek, akik a művészet területén valamilyen okból esetlegesen elfeledetté váltak, mindezt sok oldalról és sokszempontú megközelítés mentén,

beleértve mind a művészetüket, mind a társadalmi háttérüket. **Balázs János** köszöntőjében elmondta, hogy a művész életéről megannyi városi legenda született, amelyeket ma az előadók górcső alá vesznek, ezáltal is hozzájárulva a letisztított Cziffra-kép kialakításához. Majd hangsúlyozta a fontosságát annak, hogy pontosan megismerjük Cziffra egykori helyzetét, környezetét, a 20. századi zeneirányzatot, amely segít újraértelmezni a páratlan életút fontos állomásait. Kulcsfontosságú eposzának átadása, hiszen a művészeti jelenlét mellett óriási legenda is övezi Cziffra György életét.

Németh Kira Gabriella: Cziffra György megítélése a magyar sajtóban 1932 és 1956 között (21:44)

Németh Kira Gabriella, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem muzikológia szakos hallgatója, a Figaro társfőszerkesztője a sajtóanyag vizsgálatának eddigi hiányosságaira való tekintettel Cziffra élete főbb korszakainak meghatározására és az azokon belüli sajtójelenségek bemutatására fókuszált előadásában. Elárulta, kutatása során különösen fontos kérdésként rajzolódott ki, hogy milyen mértékben tárgyalják az adott sajtóbejegyzések Cziffra életkörülményeit és zongorajátékának sajátosságait. Hipotézise szerint „Cziffra megítélésének háttérében a csodagyermek, a bázongorista, majd a felnőtt lángész sztereotipizált képe állt, amelyhez szélsőséges véleményalkotás, illetve a szenzáció elsődlegessége társult”, amelyet idézetekkel támasztott alá.

Kiss Eszter Veronika: Cziffra György emlékezete a rendszerváltás utáni magyar sajtóban (19:20)

Kiss Eszter Veronika zenetörténész elmondása szerint alapvetően két csoportra lehet osztani a rendszerváltás utáni sajtóvisszhangot, a 2016 előtti és utáni évekre, a kettő között pedig igencsak éles határ húzódik, amelyet előadásával igyekezett bemutatni. Cziffra György hazai emlékezete a rendszerváltás idejére már eléggé elhalványult, ennek okaira is kitért az előadó. A pályáját többször is derékba törték, ezalatt megemlítette többek közt a háború és a börtön éveit. Állítása szerint többször is nagy kihívást jelentett a zongoristának visszatérnie a pódiumra és újra befutni a köztudatba, hiszen sohasem volt az állam kegyeltje

Juhász Zsuzsa: Cziffra György és a francia barokk (18:55)

Cziffra és a francia barokk kapcsolatáról **Juhász Zsuzsa** muzikológus beszélt. Előadásában elárulta, hogy Cziffra egyedi zongorastílusa Chopin és Liszt előadásaiban csillog a legfényesebben, ám repertoárja ennél jóval szélesebb zenetörténeti időszakot ölel fel. A barokk szinte marginális szerepet tölt be előadásaiban és hangfelvételeiben, és a kritikák csak érintőlegesen említik, pedig ezek az előadások fontos szerepet játszanak életművében. Először röviden áttekintette azokat a francia barokk műveket, amik Cziffra repertoárján voltak, majd egy kiválasztott mű felvételén keresztül mutatta be, hogyan alakult át a művész interpretációja bő harminc év alatt.

Fazekas Barbara: Cziffra György Chopin-interpretációjának dimenziói az f-moll ballada alapján (20:24)

Fazekas Barbara zongoraművész, kritikus Cziffra György Chopin-interpretációinak dimenzióit vizsgálta meg az f-moll ballada alapján. Mint azt kiemelte, Chopin egyik legszubjektívebb és legkomplexebb művéről beszélhetünk, amelynek alapján élénken ábrázolható Cziffra György Chopin-képe. Elsősorban az időkezelés szempontjából közelítette meg a darabot, amellyel a zongorista egy adott kompozíciót térben és időben kibont. Az előadó mindemellett három részletet is bemutatott a műből zongorán.

Németh Zsombor: A Szerelmi álmok – Liszt című film zenéje (22:35)

Németh Zsombor zenetörténész, hegedűművész, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet Bartók Archívumának kutatója, a Simplicissimus Kamaraegyüttes művészeti vezetője a Szerelmi álmok – Liszt című film zenéjéről beszélt prezentációjában. Mint arra az elején felhívta a figyelmet, Liszt Ferencnek, a magyar kultúra és zenetörténet egyik legnagyobb alakjának ezernél is több koncertje, sokszáz kompozíciója, írásai és pedagógiai, karmesteri munkája, illetve regényes fordulatokban és szerelmekben gazdag élete számtalan filmes alkotó fantáziáját mozgatta meg, karaktere így 41 mozgóképes alkotásban is megjelenik. Elsősorban az előadás címében is szereplő film zenéjének keletkezéstörténetét és a hozott anyagok összeszerkesztésének módszerét igyekezett megmutatni, középpontban Farkas Ferenc és Cziffra György tevékenységével.

Szabó Balázs: Bartók és Cziffra – A 2. zongoraverseny 1956-os előadásáról (21:29)

Szabó Balázs zenetörténész, a Széchenyi István Egyetem Művészeti Karának egyetemi docense Bartók 2. zongoraversenyének 1956-os előadását járta körbe, amely a bemutató után közel harminc alkalommal szólalt meg az európai koncertpódiumokon a szerző előadásában. Rávilágított, hogy az ősbemutatót nem sokkal később sajátos körülmények között követte az első magyarországi előadás, hiszen a zeneszerző és a budapesti közönség viszonya ekkorra igencsak feszültté vált, amelynek következtében Bartók visszavonult a nyilvános szerepléstől. Ezt követően Balázs János zongoraművész előadásában csendült fel három Cziffra-átirat: Brahms két Magyar táncának, valamint egy Strauss-műnek az átírata.

Zipernovszky Kornél: Cziffra György és Rozsnyai Zoltán – Két '56-os emigráns muzsikussors (22:44)

Zipernovszky Kornél újságíró, szerkesztő egy rövid szünet után zene- és politikatörténeti előadásában többek közt arról beszélt, miként fonódott össze Cziffra György és Rozsnyai Zoltán személyes sorsa mellett, hogy szoros barátságot ápoltak – mindezt úgy, hogy igyekezett félretenni a legendákat. Mint arra rávilágított, mindketten elmenekültek az országból a forradalom bukását követően, majd Cziffra pályája zongoraművészként eljutott a tehetségéhez méltó csúcsra, Rozsnyai pedig még Ausztriában megalapította és sikerre vitte a Philharmonia Hungaricát, amelyet emigráns nemzeti szimfonikus zenekarnak tartanak, és amely végül Németországban talált otthonra.

Gombos László: Párhuzamos karriererek – Fischer Annie, Cziffra ellenpólusa (20:35)

Gombos László zenetörténész, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézetének tudományos munkatársa elárulta, a zenei

közbeszédben szívesen vetnek össze híres művészeket, nemcsak előadásait, hanem pályáikat is, így Cziffra legjellemzőbb ellenpólusaként tekintett előadásában a magyar közönség másik kedvencére, Fischer Annie-ra, akinek elsősorban pályakezdését vizsgálta meg. Elmondása szerint a két művész pályája a rokon és egybeesések vonások mellett annál több egymással ellentétes vonást mutat, mintha életútjaik bizonyos szempontból egymás tükörképei lennének.

Windhager Ákos

Windhager Ákos művelődéstörténész, az MMA MMKI tudományos munkatársa, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem óraadó oktatója Vásáry Tamás korai pályáját, tehát az 1948-1962 közötti időszakot mutatta be annak érdekében, hogy rámutasson a hazai sztárzenészek közös sorsára Mozart, Chopin és Liszt hallgatása közben. Szót ejtett többek közt Vásáry életében a csodagyerek-jelenségről, a művész bemutatkozásáról, a „szertelenség” kritikájáról, valamint az emigrációról, mialatt igyekezett párhuzamokat vonni a konferencia címszereplője, Cziffra György életútjának egyes állomásaival.

Balázs János és Windhager Ákos

A műhelytalálkozó lezárásaként Balázs János és Windhager Ákos értékelte az aznap elhangzottakat. Balázs János elárulta, megerősödött benne az a gondolatiság és az az akarat, amely mind a Cziffra Fesztivál, mind az MMA MMKI mögött ott van: nem csak érdemes, de kötelességük is rendbe tenni ezeket a kérdéses témákat. Emellett véleménye szerint

bebizonyosodott, hogy nem csak Czifra szenved ebben a pontatlanságban, hanem megannyi magyar művész, illetve az egész korszaknak a művészete: „Amikor találkozunk egy legendával, amelyet alá tudunk támasztani egy ilyenfajta kifuttatott munkával, az mindig előre viszi egy művész méltó emléképolását, hiszen az igazat kell közölnünk, és ehhez a mai nap előadói rendkívüli módon járultak hozzá.” Windhager Ákos szerint az lehet a legjobb módszer mellett, hogy a hiteles szemtanúkat megkeresik, hogy az 1956 utáni emigrációs pályát feltárják, és azt nemzetközi kutatások által is alátámasztják. A Cziffra György-emlékév egészen 2022 májusáig tart, amelynek során tovább folytatják az együttműködést, és igyekeznek Cziffra életművét és munkásságát a méltó helyére emelni a köztudatban.

